

Atıf - Reference: Soyer, Filiz (2021) Türk sinemasında modernleşme bağlamında kadının bedeninin dönüşümü: Melodramlarda Pygmalion etkisi ve ideal kadın temsili. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 6(11): 144-158.

Araştırma makalesi / Research article

Türk sinemasında modernleşme bağlamında kadın bedeninin dönüşümü: Melodramlarda Pygmalion etkisi ve ideal kadın temsili

Filiz Soyer*

Öz

Türk sineması, 1960-1975 yılları arasındaki on beş yıllık süreçte özellikle kadının bedeninin değişimi ile ilgili konuları sıkça ele almıştır. Köyden kente göçler, ekonomik ve kültürel yaşamda değişiklikler Yeşilçam sinemasının da şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Bu çalışmada söz konusu dönemde Bernard Shaw'ın Pygmalion uyarlamasından esinlenilerek, benzer temayı işleyen Yeşilçam filmlerine dikkat çekilmiştir. Evrenini Türk sineması, örneklemini de Yeşilçam'ın [1960-1975] sürecini oluşturan çalışmada amaçlı örneklem tekniği kullanılarak köyden kente göç temalı filmler temel alınmıştır. Pygmalion filmleri şeklinde adlandırılacak "ideal kadın" imajının temsil edildiği *Güllü (1971)* ve *Tatlı Dillim (1972)* filmleri rastgele örneklem tekniğiyle belirlenip incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, modernleşme süreciyle özellikle büyük kentlerdeki batılılaşma eğilimleri ve yeni modern kadının imajının nasıl olması gerektiğine dair sunumlar incelenen filmlerin ana temasını oluşturduğu belirlenmiştir. Ayrıca Pygmalion etkisi bağlamında ele alınan söz konusu filmler, toplumda kadından daha aydın bir konumda ele alınan erkeğin, kadını kendi öz kimliğinden uzaklaştırdığı ve erkeğin kendi hayalindeki role sokmaya çalıştığı izlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Melodram, Pygmalion etkisi, modernleşme, kültürel kimlik, Türk sineması

Transformation of women's body in the context of modernization in Turkish cinema: Pygmalion effect in melodramas and ideal representation of women

Abstract

During the fifteen years between 1960 and 1975, Turkish Cinema frequently addressed issues related to the change of the woman's body. Migrations from village to city, changes in economic and cultural life have played an important role in shaping Yeşilçam cinema. In this study, inspired by Bernard Shaw's adaptation of Pygmalion, Yeşilçam films that process similar theme were notable. The study, which created the universe of Turkish cinema and its sample in the process of Yesilçam [1960-1975], was based on films themed with migration from village to city using sample technique. *Güllü (1971)* and *Tatlı Dillim (1972)* films, which represent the image of "ideal woman" which can be called Pygmalion films, were determined and examined by random sampling technique. As a result of the study, westernization trends in major cities and presentations on what the image of the new modern woman should be are the main theme of the films examined through the modernization process.

Keywords: Melodrama, Pygmalion effect, modernization, cultural identity, Turkish cinema

* Bilim uzmanı, fsoyer@hotmail.com, ORCID 0000-0003-1181-2015

Giriş

Sinemanın en büyük özelliklerinden biri, içinde bulunduğu toplumsal ortamla etkileşim halinde olmasıdır. Tarihsel olarak yaşanan değişimler, siyaset, kültür ve teknoloji gibi unsurlar, sinemanın içeriğini de etkilemektedir. Bu durumun Türk Sineması'nın gelişimi ve değişimi bağlamında etkili olduğu gözlenmektedir. 1960-1975 tarihleri arasındaki süreç Yeşilçam Sineması şeklinde adlandırılmaktadır. Modernite kavramının yaygınlaşmaya başladığı bu dönemde, sinemada melodram filmlerinin hâkim olduğu görülmektedir. Modernlik ve geleneksel arasında yaşanan bocalamaları, modernitenin kentsel görünümünü duygusal ilişkilerle harmanlayıp, kadın-erkek davranışları ve kadının dönüşümü üzerine kurulan olay örgüsü ile filmler yapılmıştır. Çalışmada yöntemsel olarak Türk sinemasında melodram ve Pygmalion etkisiyle kadın bedeninin dönüşümü ve temsilde gömülü kültürel kimlik ve toplumsal cinsiyet kavramlarının açıklanması ve aralarındaki ilişkideki belirleyici özellikler ele alınmıştır. Ayrıca Türk Sineması'nın tarihsel süreci, modernleşmeyle beraber melodramlarda Pygmalion uyarlaması içeren filmlerde kadın temsilleri ele alınarak *Güllü (1971)* ve *Tatlı Dillim (1972)* filmlerinin karşılaştırmalı analizleri yer almaktadır. Analizler kadının dönüşümü hikayesi etrafında şekillenmektedir ve dönüşen kadın öznesinin inşasına yönelik analizler melodramatik imgelem ve Pygmalion etkisi bağlamında ele alınmıştır.

Kavramsal çerçeve

Melodram

Antik Yunancada şarkı anlamı içeren *melos* kelimesinden yola çıkarak, hareket anlamı içeren *drama* kelimesiyle birleşerek oluşmuş bir sözcüktür melodram. 19. yüzyılda müzikli oyunları nitelendirmek için kullanılmıştır. İlk ortaya çıkışı Jean Jacques Rousseau'nun 1770 tarihli ünlü *Pygmalion* isimli tiyatrosudur. Rousseau'nun bu oyunu için "melodrame" terimini kullanmasındaki amacı, oyununu operadan ayırarak, tiyatro unsurları ile ilişkilendirmektir. Böylece melodramın temel unsurlarından olan iyi-kötü, namuslu-namussuz ve güzel-çirkin gibi kavramların tiyatrodaki ele alınmasını sağlayıp romantik tiyatro üzerinde önemli etkiler yaratmıştır (Akbulut, 2008:37).

18. Yüzyıl sonlarında ilk ortaya çıktığında melodram, basit ve kolay anlaşılır hikayeler sunarak ve karakterleri arasında sıradan insanlara yer vererek bir devrim yaratmıştır. Çünkü o dönemde toplumda Tragedya hüküm sürmekteydi, mutluluk içinde doğup yaşayan kral ve prenslerin düşüşünü anlatarak, onların kusurlarını ön plana çıkarıp eleştirmek önemli bir adımdı. Erdemi öven bu yeni tür, karşıtlıklar ve çatışmalarla birlikte ayrıca sınıfsal farklılıkları da bir araya getirerek mutlu sonla çözüme ulaştırmasıyla topluma yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Brooks, 1995: 14-15).

Melodram, sinema tarihi içinde önemli bir yer teşkil eden, değişik tür, farklı sanat formlarından bir araya gelen bir tür veya bir kip olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu farklı formatlar, opera, tiyatro, edebiyat hatta dinsel metinler gibi çok yanlı ve geçirgen bir yapıda çeşitlilik göstermektedir. Melodram, sınırlamalar dizisi ve temsil sistemi şeklinde tanımlanmaktadır. Melodramlarda içeriğin sınırlandırıldığını ve biçimin de sınırlamalarıyla özneyi hangi açıdan sunduğunun vurgulandığı, kısaca anlatı ve anlatım arasında zıtlıkların öne çıktığı uygulamalar olarak tanımlamak mümkün olacaktır. Metinler arası nitelik taşıyan melodram, eklektik yapısıyla melez bir tür ve estetik imgelem tarzı şeklinde tanımlanmaktadır (Akbulut, 2012: 16).

Peter Brooks (1976), ilk kez *The Melodramatic Imagination* adlı kitabında "imgelem tarzı" kavramını kullandığında, melodramı tanımlayan yedi temel ifadeden söz etmiştir: Güçlü bir duygusallık, ahlaki yönden kutuplaşma, durum ve eylem koşullarının

uç noktada olması, kötülüğün açıkça ifadesi, iyiliğin ve erdemin kötülük karşısında ödüllendirilmesi, abartılmış aşırılık ifadeleri, gizemli ve şüpheli olaylarla kaderin inanılmaz değişimi (Akbulut, 2012:13). Bunların yanı sıra, bastırılmış duygularla düşünceler, sözlerle ifade bulamadığı noktalarda, duygusal aktarımlar beden aracılığı ile kodlanıp aktarıldığını belirtmektedir. İyilikle kötülüğün karşılaştığı tipik temasıyla edebiyattan tiyatroya, ardından da sinemayı etkisi altına alan melodram, hayatın önemli değişimler geçirdiği 1950'li yıllarda toplumsal değişimlerle bağlantılı olarak sinemada gelişim göstermiştir. Sinema salonlarına gidilmeye başlanılan bu dönemde, Mısır filmlerinden gelen etkileşimle, Türk Sineması'nda melodram filmleri popülerliğini artırmıştır (Agocuk, 2012: 187).

Türk Sineması'nda melodramın ilk akla geldiği yer kuşkusuz Yeşilçam'dır. Yeşilçam hem 1960'lardan 1980'lere kadar varlığını sürdürmüştür, hem de başlı başına bir anlatım tarzı olarak tarihteki yerini almıştır. Melodramatik kodların ön planda olduğu Yeşilçam, melodramatik ortak anlatımlara sahip, görsel uzlaşmaların olduğu bir sinemadır. Ahlaki yönden kutuplaşmış bir dünyayı, iyi ve kötü arasındaki ilişkiler bağlamında ele almaktadır. Melodramatik anlatıların itici gücü olan heteroseksüel arzular, birbirlerini seven çiftlerin ayrılması ve bir araya gelmesi ekseninde dönen hikayelerle, aile olgusunu yücelten bir toplumsal yaklaşım izlemektedir. Aşırılık ve abartıların da yer aldığı melodramlarda sözlerin yetersiz kaldığı noktalarda müzikle birlikte mizansenler devreye girmektedir (Akbulut, 2012:16).

Melodram filmlerinin en temel özelliği "anlatısal basitlik"le izleyiciyi kendine çekmesidir. Mantıktan çok duygulara hitap eden melodramlarda filmin hemen ilk başında karakterlerle ilgili tüm bilgiler açık ve net olarak belirtilmektedir. Tüm film boyunca iyi karakter iyi, kötü karakter de kötü rolüne sadık kalmaktadır. Olay örgüsü "yanlış anlama" üzerine kurulan filmler, rastlantılarla ilerleyen olaylar zinciri ile duygu değişimlerine uygun müziklerin de yardımıyla izleyiciyi kendine çekmektedir. Kadın, her zaman "özveri figürü" olarak ele alınırken, geleneksel rol modeli olarak filmlerde karşıtlığa ve fedakârlığa yaslandırılmaktadır. Ailenin kutsallığı ve korunması gereken bir olgu olduğu, melodramın bir diğer temel unsurudur (Abisel, 2005:74).

Melodramların yapısal formları ele alındığında öne çıkan unsurların başında aşırılık ögesi yer almaktadır. Bastırılmış duyguların yarattığı enerjinin bir yan etkisiyle sözsöz açıdan ifade edilemeyen duygular bedensel semptomlar ve histerik dışa vurumlar şeklinde karakterde kendini göstermektedir. Aşırılık ögesinin öykünün akışında abartılı oyunculuk, müzik, gösterişli dekor, yakın yüz çekimi sahneleri ve kostümlerle de yer bulduğu görülmektedir. İfade blokajı, karakterlerin kendilerini ifade etmelerine engel olurken olay örgüsünde de yanlış anlamalar beraberinde getirmektedir. Tam olay çözülecekmiş gibi görünürken, en başa geri dönüldüğü ve zıt ruh hallerinin yarattığı çok geç duygusu açığa çıkmaktadır. Kendini kurban eden ve tüm isteklerini göz ardı eden kadın karakterine böylelikle bir negatif kimlik olgusu yüklenmektedir (Agocuk, 2012: 42-45). Melodramların temelinin oturtulduğu karşıtlık olgusu bu çatışmaların oluşturulmasına ortam hazırlarken diğer bir taraftan da yaratılmış olan zıtlıklar aracılığı ile melodrama ahlaki işlev de katılmış olmaktadır (Brooks, 1995: 93).

Türk sinemasında melodramatik yansımalar

Uzun yıllar Türkiye'de sinema müzikle paralel bir yol çizen anlayışta olmuştur. Türkiye'deki sinema serüveni ele alındığında, 1960 ve 1975 yılları süresince Yeşilçam Sineması'nın en popüler filmlerini melodramların oluşturduğu görülmektedir. Söz konusu dönemde yapılan filmler, toplumda geniş kitlelerce kabul görmüştür. Kültürel

temsilin yansımaları olarak üretilen melodram filmleri, bir dönemi etkisi altına alsada 1970'lerin ortalarından sonra kesintiye uğramıştır. 1960-1975 dönemi Yeşilçam melodramları, aşk öyküleri etrafında dönen bir modernleşme olgusu içinde ilerlemişlerdir. Kültürel geleneklerin modernleşme ile harmanlandığı izlenmektedir. Konuları ele alış şekliyle melodramlar, bastırılmış olanın geri dönüşünü resmetmektedir. Modernleşme isteği ve beraberinde getirmesi muhtemel tehlikeler kadın karakterlerle ele alınmıştır. Filmlerde köyden ya da alt sınıftan gelen kadınların “modern” olması ve “yenilenmesi” beklentisi vardır (Akbulut, 2008: 73-76).

Popüler filmlerin bir özelliği de gerçeklikle bağ kurmaları ve gerçekmişgibiliğin *verisimilitude* oluşturulmasıyla özdeşleşmenin ve inandırıcılığın inşası bakımından önemlidir. Melodramlar yapısı bakımından abartılı görülse de dramatik kurgu bağlamında gerçek yaşam gibi olma iddiası taşımaktadırlar. Gerçek dünya ve günlük yaşam ilişkileriyle dolayımlanmış öyküler, toplumsal olduğu kadar kültürel yargı ve değerleri de temsil etmektedirler. Bu filmlerde kadının yeri, aile kurma ve annelik kimliği doğrultusunda şekillenmektedir. Kadın karakterlerin annelik ile bağdaştırıp annelik olgusunun yüceltilmesi, melodramların temel nitelikleri arasında yer almaktadır (Abisel, 2005:170).

Türk sinemasında Yeşilçam melodramlarında modernleşme

Melodram aslında tamamıyla modernleşmenin bir ürünüdür. Modernleşmeyle beraber değişen şehir hayatı, insanları derinden etkilemiş ve duygusal travmalara sebep olmuştur. Teknolojik gelişmeler beraberinde yeni eğlence şekilleri, farklı sosyal alanlarda yeni sosyal pratikler doğurmuştur. Modernleşmeyle ortaya çıkan maddi yaşam, kişisel güçsüzlüğün tanımı melodramla yansıtılmaya başlamıştır Modernleşmeyle başlayan sosyal kalkınma ve kapitalizmin yükselişi bir taraftan da geleneksel değerlerin aşınmasına yol açarken toplum üzerindeki ezici gücüyle tedirginlik yaratmıştır. Yeni oluşumlar içinde kendilerini yalnız ve çaresiz hisseden insanlar için melodram sinemada modern yaşamın emniyetsizliğini ve değişen ahlaki yapının belirsizliğini çözen bir görev üstlenmiştir. Liberal demokraside, popülist ideolojinin kültürel yönden ifadesi melodrama da başarı getirmiştir. Melodramatik imgelen açısından bakıldığında, modernleşme yansımaları daha çok kayıplar üzerine kurulmuştur. Kapitalizmin getirdiği çaresiz ve yalnız insan, kimsesiz çocuklar, parasız ebeveynler melodramlardaki klişeleri oluşturmuştur (Arslan, 2010:90).

Türk Sineması'nda melodramın modernitenin bir ürünü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Modernite ile ilgili değişimler, bireylerin duygusal yönleri ve algıları ile ilgili değişimlere neden olmuştur. Modern yaşamdaki melodramatik zıtlıklar dramatik bakış açısıyla, insan deneyimi odaklı senaryolar eşliğinde ele alınmaktadır. Melodramların en önemli konuları, yoksulluk, sınıf farklılıkları, kapitalizmin dayatmaları ve iş güvensizlikleri olmuştur. Sinemanın modernite ile yakından ilişkisi vardır. Öncelikle, kentsel modernleşmenin soyut deneyimleri sinemanın bakış açısını oluşturmaktadır ve böylelikle sinema ve modernleşme kavramı birbirlerini doğrudan etkilemektedir. Filmlerle modernitenin temsil edilişi, izleyiciyi doğrudan etkileyerek, modernite bağlamında sunulanı kabul etmeye iterken algı değişimi sağlamaktadır. Melodramın sunduğu ideolojik dinamikler böylece başarılı olmuştur (Singer, 2001:21).

1960'lar Yeşilçam sinemasının toplumla karşılıklı yoğun bir etkileşimde olduğu yıllardır. Seyircinin ilgisini çeken yoğun talebi karşılarken Yeşilçam sineması kendine has ve zamanla gelenekselleşmiş özelliklerini oluşturarak filmler üreterek, karakterleri, filmdeki diyalogları ve herkes tarafından beğenilen anlatı yapısıyla bir marka olmuştur.

Yeşilçam filmleri izleyiciyi bildik dünyada tutarken bir taraftan da onları merak duyacakları anlatılarla kendine bağlamıştır. Anlatı özellikleriyle seyircinin bağlanması kültürel altyapıların iyi değerlendirilmiş olmasıyla doğru orantılıdır. Bu duruma en güzel örnek o dönemde radyo dinlemenin popülerliğinden yola çıkarak filmlerin diyalog ağırlıklı olmalarıdır. Bir diğer önemli nokta da sinemanın popüler edebiyattan faydalanmasıdır (Kırel, 2005:296).

Elbette 1960'lı yılların toplumsal dinamikleri de Yeşilçam sinemasını etkisi altına almıştır. Modernleşme süreci ve bunun toplumda yarattığı çelişkiler filmlerde açıkça gözlemlenmektedir. Anlatımcı yapısı, epik özellikler taşıması ve prototiplere dayalı olması Türk Sineması'nı Batı sinemasından ayıran başlıca özellikleridir. Seyircisinin istekleri doğrultusunda oluşturulan filmlerde seyircinin belirli bir tiple benimsediği oyuncunun dahi tipini değiştirmesini istememektedir. Filmlerin genelinde erkek egemen söylemlerin baskın olduğu görülmektedir. Oyuncular, geleneksel ve ahlaki değerler doğrultusunda roller canlandırırken bir taraftan da modernleşmekte olan bir kadın kimliğinin örneklerini de sergilemek zorunda kalmışlardır. Gelenekse ve modernleşme arasındaki çatışmalar filmlerin çoğunun anlatısında yer almaktadır. Melodram filmlerinde evlilik öncesi sevişme namuslu kadının yapmayacağı bir şey olarak ele alınırken, bu durumun sonu evlilikle meşrulaştırılmaktadır. Aile, mahalle hayatı ve birliktelik, filmlerin önemli arka planlarıdır. (Kırel, 2005: 292).

Pygmalion etkisi ve kadının bedeninin dönüşümü

Pygmalion etkisi, sanatta, eğitimde, psikolojide veya yönetim bilimleri gibi pek çok alanda karşılaşılan bir terimdir. Kişilerarası beklenti, iletişim, liderlik, öz beklenti, motivasyon ve performans gibi farklı değişkenleri içinde barındırmaktadır. Pygmalion etkisi, bir kişinin diğeri hakkındaki beklentileri ve beklentilerin davranışlara dönüşümü üzerine kurgulanan bir kavramdır (Yıldız, 2018: 2).

Adını Yunan mitolojisinden alan Pygmalion etkisi, Kıbrıslı bir heykeltıraşın yarattığı Galatea adlı heykele âşık olması; aşkının gerçekleşmesi adına Venüs'ten ona can vermesini istemesi ile başlar. Venüs, Galatea'ya can bağışlar ve sonucunda Kıbrıslı heykeltıraş Pygmalion ve Galatea sevgili olurlar. Hikâye, George Bernard Shaw tarafından kaleme alınan Pygmalion adlı eserde hayat bulmuştur. Eserde eğitimin ve otoritenin temsilcisi olan Profesör Higgins, çiçekçi kız Liza Doolittle'ın uygun bir eğitim sürecinden sonra bir hanımefendiye dönüşeceğini iddia etmektedir. Senaryoda George Bernard Shaw "bir hanımefendi ile çiçekçi kız arasında temel fark onun nasıl davrandığı değil; ona nasıl davranıldığıdır" der. Bu durum literatürde Pygmalion yani kendi kendini gerçekleştiren kehanet etkisidir. Bireyin davranışları üzerinde diğerlerinin beklentilerinin etkisi davranış bilimlerinde sıklıkla ele alınan bir konudur (Palalar, 2019: 6).

Yeşilçam melodram filmlerinde Pygmalion etkisi

Yunan mitolojisindeki Pygmalion'un kendi yaptığı mermerden bir kadın heykeline âşık olmasına gönderme yapan "Pygmalion" oyunu ilk olarak 1913'te Almanya'da ardından da 1914'de İngiltere'de sahnelenmiştir. Ana teması; dilbilim Profesörü olan Henry Higgins isimli karakterin alt sınıftan bir çiçekçi kız olan Eliza Doolittle'ın eğitim alarak mükemmel kadına dönüşebileceği fikrini savunmasıdır. Pygmalion karakteri çiçekçi kızıdan bir "leydi" yaratan profesör karakteri sayesinde hayat bulmakta ve Pygmalion'un kehaneti gerçekleşmektedir (Şenlen, 2008: 2-3).

Bernard Shaw'un "Pygmalion" eseri Türk Sineması'nda yoğunlukla kullanılmıştır. En iyi uyarlaması Ertem Eğilmez'in yaptığı *Sürtük* (1965) filmidir. Sınıf atlayan bir kadını konu alan film, Yeşilçam öykü sinemasının da en temel konularındandır. Orhan Aksoy'un *Kezban* (1968) örneğinde olduğu gibi, seyirciyi kendine bağlayan bu konu Yeşilçam filmlerinde tekrar tekrar kullanılmıştır. "Pygmalion" uygulaması Yeşilçam'da bazı değişikliklere maruz kalarak, dramatik yapı bağlamında sınıfsal farklılıktan çok fakir-zengin ve köylü-kentli ikililiğine dayandırılmıştır. Bernard Shaw'un eserinde güzel konuşma ve görgü kuralları öğrenmeye çalışan bir genç kızın bu süreçte yaşadığı gülünç olaylar konu edilirken, Yeşilçam da sınıf farklılıklarına ilaveten köylü-kentli ikilemi de ele alınmaktadır. Sevdiği adama ulaşabilmek için değişmek durumunda olan köylü kızının komik anlarından melodramlara kadar geniş bir açıdan konular işlenmektedir. Yeni haliyle sevdiğini etkilese de kadın köylü halinin de kabul görmesini istemektedir. "Pygmalion" konusunu seven Yeşilçam izleyicisi özellikle sınıf atlamak için güzel konuşmayı, dans etmeyi öğrenen kız öyküleriyle kadın izleyicileri kendine bağlamıştır (Kirel, 2005: 233-235).

Kültürel kimlik ve Türk sinemasında kadın temsilleri

Kimlik kavramını tam anlamıyla tanımlayabilmek için üç temel başlık altında incelemek gerekmektedir. İlk olarak kişisel kimlik, ardından psikososyal kimlik ve son olarak da kültürel kimlik. Kişisel kimlik oluşumunda kişiler, ırk, din, etnik köken, sınıf, cinsiyet, ayrıca milliyet gibi bir grubu temsil eden özelliklerinden söz etmektedirler. Kültürel kimlik fikrinin ortaya çıkış noktası da burasıdır. Modern toplumda, ulusal kimlik kavramı kişinin kimlik oluşumunda en etkin konumda yer almaktadır. Kültürel kimliğin de tarihsel ve özcü olmak üzere iki açısı bulunmaktadır. Özcü algılama, her ne kadar dar ve kapalı bir algılama olsa da kültürel kimlik olgusu tamamlanmış ve oluşmuş olarak değerlendirilmektedir. Tarihsel algılama ise daha açık ve kapsayıcıdır. Bu süreçte kültürel kimlik, tam anlamı ile tamamlanmamış, üretim sürecinde olan, değişim ve gelişime açık, üretilen bir olgu şeklinde kabul edilmektedir. Hall'in ifadesiyle kültürel kimlik, tarihsel algılama bağlamında hem bir olma hem de bir oluşma sürecidir. Geçmişe ait olma yanında aynı zamanda geleceğe de ait olduğunu ifade etmektedir. Kültürel kimlik hiçbir zaman sabit veya mutlak değildir. Tarihsel her olguda olduğu gibi, değişim ve dönüşüm kaçınılmazdır ama elbette geldikleri yer, tarih, zaman ve başlangıç noktası bellidir (Mora, 2008:4).

Belli bir coğrafi sınır içinde yaşayan toplumlar, zamanla ulus haline gelirler. Bu sınırlar içinde yaşayan bireyler, ortak yaşanmışlıklar ve hislerle farklı etnik kökenleri olsa da kültürel kimlik duygusunu edinmektedirler. Kısaca belirtmek gerekirse, bir ulusun kültürel kimliğini belirlemedeki en temel unsurlar; ortak coğrafya, ortak tarih, ortak idealler ve ortak gelecektir. Bir toplum, kültürel aidiyeti doğrultusunda davranır, düşünür, yer, içer, yas tutar, kutlama yapar ve ait olduğu kültürel kodlara göre paylaşır. Bu kodlar, zaman içinde toplumsal uzlaşma ve içsellikle, kendine ait statik değerlerle yine değişmeye ve dönüşmeye devam eder. Değişim ve dönüşümdeki süreç, toplumsallaşma ile gerçekleşmektedir (Güleç, 1992: 17-20).

Kültürel kimlik pek çok farklı benlik içinde saklanan, tek toplumsal benlik ve toplumca paylaşılan tarih ve soy olarak tanımlanmaktadır. Ortak tarihsel deneyimler sayesinde kültürel kodlar aracılığıyla "biz" ve sadakat bilinciyle aidiyet kurulur ki bu aidiyet kimlik oluşumu sürecinin önemli bir parçasıdır (Hall, 1990: 3). Ortak kimlikle beraber kültürel sistem doğar ve nesiller boyunca devam eder. Geçmişten gelen kimliğin

“olma hali”, geleceğe giden de “olmaya devam etme” halidir çünkü kimlikler sabit değildir. Kültürel kimlik ne tek, ne de durağandır, zaman ve mekân kesişimiyle, hayattaki farklı alanlarda ortaya çıkmaktadır (Assmann, 2015: 153).

Toplumsal açıdan ele alındığında Yeşilçam, kadınları duygu sömürsü objesi olarak yansıtmaktadır. Melodram seyircisi için kadın kendilerinden birinin temsili, sinema için ise birer çekim nesnesi olarak görülmüşlerdir. Filmlerdeki kadın oyuncular fedakâr, iyi huylu, namuslu ve güzeldirler. Kötü kadın oyuncular ise kıskanç, hain ve iki yüzlüdürler. İyi kadınlar her zaman mutluluğu hak ederken, kötü kadınlara itilmişlik ve yalnızlık layık görülmektedir. Klasik melodram kadını, iyi karakterli, aile kızı ve ailesini geçindirmek için çabalayan bir imaj sergilemektedir. Yeşilçam sinemasında kadına yönelik bir diğer kalıp da kötüler veya töre yüzünden açığı çeken kadındır. Bu kadınlara acımamak mümkün olmasa da seyircinin beklentisi kadere boyun eğip, fedakâr ve sabırlı olmaları yönündedir. Melodramlarda kadının her zaman erkeğin bakış açısından temsil edildiği görülmektedir. Kadın erkeğini mutlu ettiği noktada yücelmekte, suçlusu kendisi olmasa da namusu kirlenen veya aldatan kadının sonu ölüm olmaktadır (Abisel, 2005: 297-301).

Melodramlar Türk toplumdaki cinsiyetçi yaklaşımdan uzaklaşmamışlardır. Toplumdaki tipik kadın-erkek rolleri dışına çıkılmamıştır. Kadının namusu aynı zamanda toplumun da namusudur. Kadının utancı ise ailenin utancı ve özellikle erkeğin utancıdır. Seyirciyi sinema salonlarına çeken her ne kadar kadın starlar olsa da melodramlarda kadın karakterler erkeleri için yaşar, onlar için ölürler. Kadın ayrıca modernleşmenin nesnesi olarak da sunulmaktadır. Yeşilçam Sineması'nın içinde bulunduğu dönem dikkate alındığında ve siyasal dinamikler açısından bakıldığında kadın “yeni Türk kadını”nı temsil etmektedir. Yeşilçam Sineması'nda kadın günahsız ve hatasız olarak temsil edilmektedir. Kader kadını kötü yerlere düşürmüş dahi olsa, kendi özel hayatında her zaman sade, mazlum ve masumdur. Tek isteği günün birinde evlenip, aile kurmak ve çocuk sahibi olmaktır (Akpınar, 2015: 12-13).

Yöntem

Tüm bu bilgiler ışığında, bu çalışmanın temel amacı 15 (on beş) yıllık [1960-1975] Yeşilçam filmleri döneminde, filmleri öncelikle melodramatik öğeler yönünden betimlenmektir. Ardından kadın bedeninin dönüşümünü konu alan Pygmalion etkisi, seçilen filmlerde nitel araştırma yöntemiyle içerik analizi yapılarak kadın bedeninin dönüşümünde toplumsal bağlamda toplumsal cinsiyet temsilleri ele alınmış ve bu sorulara cevap aranmıştır:

- Ana karakter olan kadının diğerleri (kendinden farklı olanlar) ile ilgili düşünceleri nelerdir?
- Diğerlerinin kadın karakter hakkında düşünceleri nelerdir?
- Beklentilerin davranışlar üzerindeki mucizevi geri dönüşümü nedir?
- Kendi kendini gerçekleştiren kehanet hangi sahnede yer almaktadır?
- Kadın bedeni modernleşme bağlamında nasıl ele alınmıştır?

Bu alanda yapılan çalışmalar genelde söylem analizi şeklinde ve modernleşme olgusu üzerinden hareketle yapılmış olduğundan, melodramatik açıdan ve Pygmalion etkisinin bir ardada incelenmesi sinema analizlerinde boşluğu doldurması bakımından anlamlıdır.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Bu çalışmanın evrenini Türk Sineması ve örneklemini de Yeşilçam filmlerinin 15 (on beş) yıllık [1960-1975] dönemi oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem tekniği kullanılarak

köyden kente göç temalı filmler temel alınmıştır. Çalışmada kullanılan *Güllü* (1971) ve *Tatlı Dillim* (1972) filmlerinin seçimi rastgele örneklem tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama araçları ve verilerin analizi

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İki film de hem melodramatik öğeleri açısından hem de kadının bedeninin dönüşümü Pygmalion etkisi bağlamında Atıf Yılmaz'ın *Güllü* (1971) filmi için Güllü karakteri, Ertem Eğilmez'in *Tatlı Dillim* (1972) filmi için de Emine karakteri ile incelenmiştir.

Bulgular

Melodramatik öğeler ve Pygmalion etkisi üzerinden kadın bedeninin dönüşümü açısından analiz edilen *Güllü* (1971) ve *Tatlı Dillim* (1972) filmlerinde melodramın yapısı bu çalışmada, 10 (on) alt başlıkta toplanarak analizler gerçekleştirilmiştir. Bu alt başlıklar şu şekildedir: karşıtlık, aşırılık, bastırılmış duygular, ifade blokajı, tekrarlar, çok geç duygusu, negatif kimlik, tesadüfler, yanlış anlaşılmalr ve ahlaki kodlar.

Güllü (1971) filminin çözümlenmeleri

Yönetmenliğini Atıf Yılmaz'ın yaptığı *Güllü* (1971) filmin künyesi Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. *Güllü* (1971) Filminin Künyesi

Filmin Afişi	Filmin Künyesi
	<p>Filmin Adı: Güllü Yapım Yılı: 1971 Yönetmen: Atıf Yılmaz Batıbeki Senaryo: Atıf Yılmaz Batıbeki Süre: 84 dk. Oyuncular: Türkan Şoray, Ediz Hun</p>

Kaynak: <https://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/1829/gullu>

Fikret (Ediz Hun) karakteri Güllü (Türkan Şoray) karakterinin köyünde bir trafik kazası geçirir ve Hamsi köylü Güllü tarafından iyileştirilir. Saf, temiz ve namusuna düşkün olan Güllü ile yakışıklı Fikret arasındaki yakınlaşma imam nikahı ile noktalanır. Kısa bir sürenin ardından İstanbul'a geri dönen Fikret, Güllü'ye imam nikahının hiçbir hükmü olmadığını bildiren bir mektup yollar. Aslında sadece gününü gün etmek amacıyla olan çapkın genç adam bu kez sert kayaya çarptığını, Güllü namusunu temizlemek için İstanbul'a gelince anlar. Filmin melodramatik öğeleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. *Güllü (1971)* Filminde yer alan melodramatik öğeler

Melodramatik öğeler	Melodramatik öğelerin yer aldığı sahneler
Karşıtlıklar	Kadın- Erkek, Köylü-Kentli karşıtlığı bulunmaktadır.
Aşırılık	Fikret'in Güllü'nün köyünün adetlerini tesadüfler sonucu yerine getirip, farkına varmadan genç kızla evlenmek istediğini ima etmiştir.
Bastırılmış duygular	Güllü Fikret tarafından terk ediliyor ancak bir yandan da Fikret'i sevmeye devam ediyor. Geleneksel geçmişinden dolayı sevgisini ve duygularını bastırmak zorunda kalıp intikam almak sevdiğini öldürmek için harekete geçmek zorunda kalıyor.
İfade blokajı	Fikret karakteri ikiz kardeşi rolüne girerek kendisini ve duygularını baskılıyor. Güllü'ye olan ilgisini saklayarak, farklı bir karaktere bürünerek onu koruma yoluna gidiyor. Güllü için de geleneksel öğretiler ağır bastığı için evlendiği erkeğe ait olduğunu düşünüyor ve farklı bir kişi zannettiği ikizine olan ilgisini dile getiremiyor.
Tekrarlar	Karakterlerin karşısına çıkan engeller, iki kişi birbirlerini sevmiş olmalarına rağmen birbirlerine kavuşmaları sürekli engellere takılıyor.
Çok geç duygusu	Bir intikam amacıyla yola çıkan Güllü karakteri, kocasının öldüğünü görünce duygularını açığa çıkarıyor ve kavuşmaları için çok geç olduğu duygusunun hissediyor.
Negatif kimlik	Tüm isteklerinden feragat eden Güllü karakteri, erkeğine göre hayatını şekillendiriyor.
Tesadüfler	Fikret'in Güllü'nün köyü yakınlarında araba kazası yapıp yaralanması tüm tesadüflerin başlangıç noktasıdır.
Yanlış anlaşılmalr	Karakterler ilişkileri ile ilgili yanlış anlaşılmalr yaşamaktadırlar. Birbirlerini sevmiş olmalarına rağmen ortaya çıkan yanlış anlaşılmalr bu durumu dile getirmeye engel olmaktadır.
Ahlaki kodlar	Filmin sonunda ahlaki kod otomatik olarak oluşuyor. Fikret karakteri ile evlenen Güllü karakteri, eline ilk degen erkekle hayatını birleştiriyor.

Tüm melodram filmlerinin temelini oluşturan masumiyet olgusu filmin başından sonuna kadar olay örgüsünün içinde yer almaktadır. Bu tür filmlerde en çok karşılaşılan köylü-kentli karşıtlığı bu filmde de karşımıza çıkmaktadır. Bu karşıtlıktan doğan kültürel çatışmalar, filmin başında konunun akışına şekil vermektedir. Pilava kaşık saplayan ve kıza şeker veren genç adam, istemeden kıza ilgisi olduğu imajı yaratınca, genç adamdan hoşlanan kızın ona yakınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Melodram öğelerle harmanlanan komik tesadüfler filme eğlenceli bir hava katmaktadır. Bu filmde ele alınan karşıtlıklar, aşırılık ve abartılarla da harmanlanarak tipik bir melodram filmi yaratılmıştır. Karakterlerin kesin hatlar çizdiği film, düz bir çizgide ilerleyen olay örgüsüyle izleyiciyi kolaylıkla kendini hikâyenin akışına kaptırmasına yardım etmekte ve komik enstantanelerle zenginleşen film kolay izlenme özelliğiyle seyircinin kolay hatırlamasını sağlamaktadır.

Güllü (1971) filmi, Pygmalion etkisi üzerinden kadın bedeninin dönüşümü bağlamında ele alındığında, neredeyse tüm melodramlarda karşılaşılan kadının sınıf atlaması ve modernleşmesi üzerinden ilerleyen olay örgüsü ile karşılaşılmaktadır. Pygmalion etkisi açısından değişim her zaman erkeğin isteği ve arzusu doğrultusunda gerçekleşmekte ve erkek değişen kadına âşık olmaktadır. Güllü karakterinin de değişime ikna edilmesinin yine aynı doğrultuda gerçekleştiği görülmektedir. İkiz kardeşi rolüne giren Fikret, Güllü'yü ölen kocasının kendisini değişmiş görmeyi arzu ettiğini söylemesi ile gerçekleşmiştir. Erkeğinin son arzusunu yerine getirmeyi kabul etmesiyle Güllü karakterinin değişimi başlamaktadır. Görsel 1'de Güllü'nün değişimi yer almaktadır.

Görsel 1. Güllü'nün Değişimi

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=oAZBOUQhVHc&t=496s>

Ana karakter olan Güllü, diğer kadınları gördüğünde verdiği tepki şu şekildedir:

- Ben bu karılar gibi olamam.

Verdiği tepki hem kadınların giyim kuşamlarından hem de davranışlarından yola çıkarak dile getirilmiştir. Selamlaşırken erkeği çekinmeden öpebilen şehrili kadınların davranışları Güllü karakterinin ahlaki boyutta yapamayacağı bir davranış şeklidir.

Güllü karakteri şehre ilk geldiğinde kendini trafik karmaşasının içinde bulurken, onu görenlerin yorumları şu şekildedir:

- Dağdan indim şehire.

- Tuzağa düşürülmüş vahşi bir hayvana benziyor.

Bu sözleri sarf eden, arabada Güllü karakterinin trafikteki ne yapacağını bilemeyen hallerini gören gazetecilerdir ve Güllü karakteri her haliyle onlar için haber değeri taşıyan farklı bir durum sergilemektedir.

Fikret karakteri Güllü karakterini değişime ikna ederken, onu sadece dış görünüşü, kıyafetleri ile değiştirmek istememekte ayrıca okuma yazma öğreterek, kendine has şivesini de değiştirmesi için baskı yapmaktadır. Fikret karakterinin Güllü karakterini merdivenlerden modern dış görünüşüyle inişine şahit olduğu sahne, beklentilerin davranışlar üzerinde geri dönüşümünü simgeleyen sahnedir ve yine aynı sahnede Fikret karakteri şu sözlerle hayalindeki kadını yarattığını izleyiciye hissettirmektedir:

- Gül, artık Gül'sün, bir gül kadar güzelsin.

Fikret karakteri yeni ve modern görünümüyle Güllü karakterinin bir gül kadar güzel olduğunu ifade ederken aslında köylü Güllü ile aynı kişi olmasına rağmen genç kadını ancak kendi kriterleri, kendi hayat görüşü ve yaşam şekline uyduğu anda beğenmeye başladığını da ifade etmiş olmaktadır ve yarattığı kadına hayranlık duymaktadır.

Kadın bedeni modernleşme bağlamında ele alındığında, her ne düşünürse düşünsün kadının erkekler tarafından beğenilip modern hayatta yer bulabilmesi için çağa ve

modaya uygun giyinip o doğrultuda hareket etmesi beklenmektedir. Yeni kıyafetler denerken kısa eteğinden rahatsız olan Güllü karakterine Fikret karakterinin söylediği bu sözler bu durumu doğrular niteliktedir:

- Modaya uyacaksın. Moda çıplak gezmeyi gerektiriyorsa çıplak gezeceksin. Modern hayatın şartı bu!

Pygmalion etkisi bağlamında üretilen diğer filmlerde olduğu gibi *Güllü* (1971) filminde de kadının bedeninin dönüşümü yer almaktadır. Erkek kadını kendi beğenisi doğrultusunda şekillendirmekte ve yarattığı kadına aşık olmaktadır. Erkeği kaybet istemeyen kadın, tüm bu değişim sürecini kabul etmekte ve sonunda melodram filmlerinin olmazsa olmazı ahlaki kod filmin sonunda gerçekleşerek kadın elinin ilk değdiği erkeğine kavuşarak onunla evlenmektedir. *Güllü* (1971) filmini diğer melodramlardan ayıran bir özellik, ana karakter Güllü'nün tüm değişimleri kabul etmesine rağmen şivesini değiştirmek için hiçbir çaba harcamaması, izleyiciye dış görünüşünü değiştirmeyi kabul etmiş olsa da özünü asla değiştirmeyeceğinin mesajını vermektedir.

***Tatlı Dillim* (1972) filminin çözümlemeleri**

Yönetmenliğini Ertem Eğilmez'in yaptığı *Tatlı Dillim* (1972) filminin künyesi Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. *Tatlı Dillim* (1972) filminin künyesi

	<p>Filmin Adı: Tatlı Dillim Yapım Yılı: 1972 Yönetmen: Ertem Eğilmez Senaryo: Sadık Şendil Süre: 94 dk. Oyuncular: Filiz Akın, Tarık Akan</p>
---	--

Kaynak: <https://www.tsa.org.tr/tr/film/filmgoster/2763/tatli-dillim>

İstanbul ve zengin bir aileden olan Ferit (Tarık Akan) karakteri, tıp okumuş olmasına rağmen, en sevdiği hobisi olan basketbol oynamaya devam etmektedir. Takım kamp yapmak üzere Emine (Filiz Akın) karakterinin köy öğretmeni olduğu köye gitmiştir. Çapkınlıklarıyla da ünlü olan Ferit karakteri Emine karakterinden çok hoşlanarak ve onu elde etmeye çalışmaktadır. Önceleri olumsuz baksa da Emine karakteri de onu sevince, köyde evlenmişlerdir. İstanbul'a geri dönen Ferit karakteri karısını unutup eski çapkın hayatına geri dönmüştür. Bunun üzerine ona ders vermek isteyen Emine karakteri, ikiz kardeşi Mine rolünde kocasının kafasını karıştırmayı başarmıştır. Filmin melodramatik öğeleri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. *Tatlı Dillim (1972)* filminde yer alan melodramatik öğeler

Melodramatik öğeler	Melodramatik öğelerin yer aldığı sahneler
Karşıtlıklar	Kadın- erkek, köylü-kentli karşıtlığı bulunmaktadır.
Aşırılık	Fikret'in Güllü'nün köyünün adetlerini tesadüfler sonucu yerine getirip, farkına varmadan genç kızla evlenmek istediğini ima etmiştir.
Bastırılmış duygular	Emine Ferit tarafından terk ediliyor ancak bir yandan da Ferit'i sevmeye devam ediyor. Ferit'in onu hiçe sayıp eski hayatına dönmesiyle, intikam almak sevdiğinin çapkınlığından faydalanıp onu baştan çıkararak bir kadın rolünde karşısına çıkıyor.
İfade blokajı	Emine karakteri ikiz kardeşi rolüne girerek kendisini ve duygularını baskılıyor. Farklı bir karaktere bürünerek onu kendisine yeniden aşık etmeye çalışıyor. Amacı aslında sevdiği erkeği onun hoşlandığı kız modeli kılığında yeniden kendine aşık etmeye çalışmak.
Tekrarlar	Karakterlerin karşısına çıkan engeller, iki kişi birbirlerini sevmiş olmalarına rağmen birbirlerine kavuşmaları sürekli engellere takılıyor.
Çok geç duygusu	Ferit karakterini aramak için İstanbul'a gelen Emine karakteri onu diğer kızlarla flört ederken gördüğünde yine bir araya gelemeyeceklerini düşünerek boşanmaya karar verir.
Negatif kimlik	Emine karakteri köyde yaşayıp bir köy öğretmeni olmaktan son derece memnun olsa da sevdiği erkeğine göre hayatını şekillendiriyor.
Tesadüfler	Ferit'in takımı ilk etapta Emine'nin köyüne gelmeyeceklerdi. Yolun kapalı olmasından dolayı geçici bir süreliğine köye gelince ve köyde kalacak tek yer okul binası olunca tesadüfler de başlamış oluyor. Ferit'ten boşanmak için gittikleri avukatın Ferit'in babası olması bir diğer tesadüftür.
Yanlış anlaşılmalara	Emine karakteri Ferit karakterini gerçekten sevmiş olsa da kendisi Ferit'in birlikte vakit geçirdiği kızlar gibi olmadığı için onlarla yarışamayacağı duygusuyla, diğer kızların yanında beğenilmeyeceğini düşünerek kendini geri çekiyor.
Ahlaki kodlar	Ferit ve Emine yeniden bir araya gelerek evliliklerini devam ettirerek ahlaki kodlara uygun davranış sergilemiş oluyorlar.

Diğer melodramlarda olduğu gibi *Tatlı Dillim (1972)* filmi de tesadüflerle başlayıp, masumiyet duygusunu öne çıkararak hikayesini bu doğrultuda kurgulamaktadır. Köylü-kentli karşıtlığı açısından ele alındığında Emine karakteri, aslında büyük şehirde eğitim almış ve kendi arzusu ile köy hayatını seçmiş bir karakter olarak diğer melodram kadınlarından biraz ayrılrsa da masumiyet olgusundan yine uzaklaşmamıştır. Filmin düz bir doğrultuda ilerleyen olay örgüsü, izleyiciyi tüm melodramlarda olduğu gibi mutlu sona ulaştırmaktadır.

Tatlı Dillim (1972) filmi Pygmalion etkisi bağlamında kadın bedeninin dönüşümü açısından ele aldığımızda, yine sevdiği erkeğe kendini beğendirmek uğruna değişimi kabul eden bir kadın karakteri ile karşılaşılmaktadır. Emine karakterinin değişimi Görsel 2’de yer almaktadır.

Görsel 2. Emine'nin Değişimi

Kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=5Q_wKlkCJsU

Ana karakter olan Emine, şehre kocasını aramaya gidince onu etrafı bikinili kızlarla çevrili havuzda gülüp eğlenirken görünce bir şey söylemese de hemen ayrılmak istediğini ifade ederken bir taraftan da orada gördüğü kadınlar gibi olmadığını izleyicilere ima etmeye çalışmaktadır. Ferit karakterini arayan Emine karakteri onun yaşadığı eve gidince anne sadece dış görünümlere bakarak onlar için şu yorumları yapmıştır:

- İş bulma kurumundan adam göndereceklerdi, onlardır.

Anne sadece dış görünüşlerinden yola çıkarak, Emine karakterinin ev işlerinde çalışmak için iş yarayan bir işçi kız olduğu yargısında bulunmuştur. Hatta Ferit karakterini aradıklarını söylediklerinde de şu soruyu sormuştur:

- Ne işiniz var sizin Ferit’le?

Karşıdakileri sadece dış görünüşleriyle yargılayan anne karakteri, birkaç dakikadır gördüğü hiç tanımadığı kişilerin kendi oğulları ile ne gibi bir işleri olduğunu sorarken aslında onları oğluna yakıştıramadığını ima etmektedir.

Ferit karakteri Emine karakterini eğlendikleri klübe, modern kıyafetler içinde görünce heyecandan merdivenlerden yuvarlanmıştı. İlk tepkisi şu şekilde gerçekleşmiştir:

- Emine, ne arıyorsun sen burda!

Köylü bir kadının lüks bir eğlence mekânında görmek Ferit karakterini şaşırtmıştır. Etrafında pek çok güzel kız varken o baldızı zannettiği Mine karakterini kıskanmaktadır. Ferit karakteri Mine karakterini sevdiğini söyleyince Emine karakteri duygularını şu şekilde dile getirmektedir:

- Burdaki süslü Mine’yi sevmesini değil köydeki karısı Emine’yi sevmesini isterdim[...]

O beni sahte kişiliğimle sevdi. Halbuki ben bu değilim , köy öğretmeni Emine’yim.

Köye dönen Ferit karakteri Emine karakterinden ayrılmaktan vazgeçmiştir ve Mine karakterini Emine karakterine çok benzediği için sevdiğini sandığını itiraf etmektedir. Buradan Pygmalion etkisi bağlamında çıkarabilecek sonuç, köylü karısının ikizini görünce isterse kendi karısının da tam kendi arzuladığı gibi bir kadın olma potansiyeli taşıdığını görmesi şeklindedir. *Tatlı Dillim* (1972) filmi diğer melodramlardan ayıran en önemli özelliği erkek karakterin özünün güzelliğini gördüğü köylü kızını onun modern haline tercih edip ahlaki kodlar bağlamında iç güzelliği ve

iyiliği destekleyici mesajlar vermesi ve karısına geri dönmesi şeklinde yorumlanabilmektedir.

Sonuç

Sinemada konular toplumsal hayattan etkilenilerek üretilmiştir. Değişik sanat dallarındaki eserler konulara kaynak teşkil etse de özünde toplum yer almaktadır. Buradan hareketle her döneme ait filmlerin, içinde bulunduğu toplumsal süreçte meydana gelen değişimler, olaylar ve yaşanmışlıklardan etkilenmiş olması ve onları yansıtması kaçınılmaz bir durumdur. Sinema içeriği, kültürel ürün olmakla kalmayıp yaşamla da iç içe geçer ve döneminin inanç, değer, tavır ve düşüncelerini de yansıtır. Dolayısıyla toplum içinde yaşanan her tür ideoloji, baskı, kriz, gelişme ve ilerlemelerin de yansımaları sinemada kendine yer bulmakta ve sinemanın şekillenmesine katkı koymaktadır. Bu çalışmada Yeşilçam filmlerinin ele alındığı zaman aralığı olan [1960-1975] yılları, toplumda yaşananlarla filmlerde yer alan olay örgüleri ile aynı doğrultuda olduğu görülmüştür. Modernleşme sürecine giren toplumda, özellikle büyük kentlerde yaşanan batılılaşma eğilimleri ve yeni modern kadının imajının nasıl olması gerektiğine dair sunumlar filmlerin ana temasında yer almaktadır. Pygmalion etkisi bağlamında ele alınan filmler, toplumda kadına göre daha aydın konumda olan erkeğin, kadının kendi öz kimliğinden uzaklaştıran ve erkeğin hayalindeki role sokmaya çalışan bir yol izlemektedir. Kadına sınıf atlatmayı vadeden bu değişim süreci Yeşilçam melodramlarının da anlatı yapısında yerini almıştır. Bütün bu bilgiler ışığında, *Güllü* (1971) ve *Tatlı Dillim* (1972) filmlerinde yer alan bulguları şu şekilde açıklamak mümkün olacaktır:

Her iki filmdeki kadın karakterler sevdikleri erkeklerle evlendikten sonra terkedilmişler ama ardından kadının bedeninin erkeğin isteği ve beğenisi doğrultusunda değişimi ile erkek karakterler kadın karakterlere geri dönmüşlerdir. Bu kıstasta Güllü karakteri şivesini değiştirmeyerek tam bir değişime karşı çıkmış, Ferit karakteri de iç güzelliği dış güzelliğe tercih etmiştir.

Her iki filmdeki kadın karakter erkeğini yeniden elde etmek ve onun beğenisi doğrultusunda değişime gönüllü olmuşlardır.

Her iki filmdeki erkek karakterler kadın karakterlerden ilk başta hoşlanmış olsalar da kendi yaşadıkları ortama uygun modern kadınları tercih etmişler ve kadınlar erkeklere ulaşmak için değişime mecbur bırakılmışlardır.

Her iki film de modernleşmeye vurgu yaparak, köylü-kentli ayırımın sosyolojik bağlamda aralarında ne kadar fark olduğunu ifade etmekte ve filmlerde eninde sonunda modernleşmenin kaçınılmaz bir olgu olduğu mesajı verilmektedir.

Kaynakça

- Abisel, Nilgün (2005) *Türk Sineması Üzerine Yazılar*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Agocuk, Pelin (2012) *Türk Sineması'nda Melodram 1960-1975 Dönemi Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi.
- Akbulut, Hasan (2008) *Kadına Melodram Yakınsı: Türk Melodram Sinemasında Kadın İmgeleri*. İstanbul: Bağlam.
- Akbulut, Hasan (2012) *Yeşilçam'dan Yeni Türk Sinemasına Melodramatik İmgelem*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Akpınar, Şükran (2015) *Melodram ve Modernite İlişkisi Bağlamında, Yeşilçam*
- Akpınar, Şükran (2015) *Melodram ve Modernite İlişkisi Bağlamında, Yeşilçam Sinemasında Avrupalılık Görünümlerinin Kadın Karakterler Üzerinden*

- Temsili: Kezban Filmleri Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 10(10).
- Arslan, Umut Tümay (2010) *Mazi Kabrinin Hortlakları Türklük, Melankoli ve Sinema*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Assmann, Jan (2015) *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Brooks, Peter (1995) *The Melodramatic Imagination: Balzac, Henry James. Melodrama, and the Mode of Excess*.
- Güleç, Cengiz (1992) *Türkiye’de Kültürel Kimlik Krizi*. Ankara: Verso Yayıncılık.
- Hall, Stuart (1990) *Cultural Identity and Diaspora, Identity: Community, Culture, Difference*. Ed. Rutherford J. Londra: Lawrence ve Wishart.
- Kırel, Serpil (2005) *Yeşilçam Öykü Sineması*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Mora, Necla (2008) Medya ve Kültürel Kimlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1): 1-14.
- Palalar, Alkan Deniz (2019) Çalışan Motivasyonuna Yeni Bir Bakış Açısı: Pygmalion Etkisi. *İş'te Davranış Dergisi*, 4(1): 1-10. DOI: 10.25203/idd.476845
- Singer, Ben (2001) *Melodrama and Modernity: Early Sensational Cinema and Its Contexts*. Columbia University Press.
- Şenlen, Sila (2008) Bernard Shaw’ın Pygmalion Adlı Oyununda Dil, Eğitim ve Toplumsal Sınıf İlişkisi, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 48(2): 29-41.
- Yıldız, Fatma Zehra (2018) Pygmalion Etkisi ve Öz Yeterlilik İlişkisi: İnsan Kaynakları Yöneticileri Örneği.